

EUROOPA KOHTU OTSUS
30. aprill 1996*

Meeste ja naiste võrdne kohtlemine – Transseksuaali vallandamine

Kohtuasjas C-13/94,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Industrial Tribunal, Truro (Ühendkuningriik) eelotsusetaotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleliolevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

P

ja

S ja Cornwall County Council,

eelotsust nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega, EÜT L 39, lk 40; ELT eriväljaanne 05/01, lk 187) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president G. C. Rodríguez Iglesias, kodade esimehed C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch, kohtunikud G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, P. J. G. Kapteyn (ettekandja), J. L. Murray, H. Ragnemalm ja L. Sevón,

kohtujurist: G. Tesauro,

kohtusekretär: ametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– P, esindajad: Helena Kennedy, *QC*, ja *barrister* Rambert De Mello, keda oli volitanud Tyndallwoods & Millichip, Solicitors,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: *Assistant Treasury Solicitor* John E. Collins, keda abistas David Pannick, *QC*,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik Nicholas Khan,

---

* Kohtumenetluse keel: inglise.

arvestades kohtuistungi ettekannet,

olles 21. märtsi 1995. aasta kohtuistungil ära kuulunud suulised märkused, mille esitasid P, esindajad: *solicitor* Madeleine Rees, *solicitor* Vereena Jones, Helena Kennedy, *QC*, Rambert De Mello ja *barrister* Ben Emmerson; Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: John E. Collins, keda abistas David Pannick; ja komisjon, esindaja: Nicholas Khan,

olles 14. detsembri 1995. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Industrial Tribunal, Truro, esitas 11. jaanuari 1994. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 13. jaanuaril, EÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kaks eelotsuse küsimust nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega, EÜT L 39, lk 40, ELT eriväljaanne 05/01, lk 187; edaspidi „direktiiv”) tõlgendamise kohta.

2. Need küsimused kerkisid P ning S-i ja Cornwall County Councili vahelise vaidluse raames.

3. P, kes on hageja põhikohtuasjas, töötas haldustöötajana õppeasutuses, mis allus asjaolude asetleidmise ajal territoriaalselt pädevale haldusasutusele Cornwall County Councilile. Aasta pärast tema töölevõtmist, 1992. aasta aprilli algul, teatas P õppeasutuse õppealajuhatajale ning haldus- ja finantsdirektorile S-ile oma kavatsusest teha läbi soovahetusoperatsioon. See protsess algas perioodiga, mida nimetatakse „*life test*” ja mille jooksul P riietus ja käitus naisena, ning sellele järgnesid kirurgilised operatsioonid, mille eesmärk oli anda P-le naise sootunnused.

4. 1992. aasta septembri algul pärast kirurgilist ravi, mis seisnes väiksemates operatsioonides, sai P elteate vallandamise kohta tähtpäevaga 31. detsembril 1992. Lõplik kirurgiline operatsioon toimus enne, kui vallandamine jõustus, kuid pärast seda, kui sellest oli teatatud.

5. P esitas S-i ja Cornwall County Councili peale Industrial Tribunalile hagi põhjendusel, et teda oli sooliselt diskrimineeritud. S ja Cornwall County Council väitsid, et ta vallandati seepärast, et töötajaid oli liiga palju.

6. Eelotsusetaotlusest nähtub, et vallandamise tegelik põhjus oli P kavatsus sugu vahetada, kuigi asutuses oli tõesti liiga palju töötajaid.

7. Industrial Tribunal tõdes, et niisugust olukorda ei ole 1975. aasta Sex Discrimination Act'is (soolise diskrimineerimise seaduses) silmas peetud, sest Inglise õiguses on käsitletud ainult olukordi, kus naist või meest koheldakse erinevalt tema kuulumise tõttu

ühte või teise sugupoolde. Inglise õiguse kohaselt peetakse P-d ikka meessoost isikuks. Kui P oleks enne soovahetusoperatsiooni olnud naissoost, oleks tööandja ta selle operatsiooni tõttu samamoodi vallandanud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkis siiski küsimus, kas see olukord ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

8. Direktiivi artikli 1 lõikest 1 ilmneb, et selle eesmärk on liikmesriikides ellu viia meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte muu hulgas seoses töö saamisega, kaasa arvatud edutamise, kutseõppe ja töötingimustega. See võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab direktiivi artikli 2 lõike 1 järgi „seda, et puudub igasugune otsene või kaudne sooline diskrimineerimine”.

9. Lisaks on mees- ja naistöötajate võrdne kohtlemine direktiivi kolmanda põhjenduse järgi üks ühenduse eesmärkidest, kuivõrd muu hulgas tuleb edendada elu- ja töötingimuste ühtlustamist, jätkates samal ajal nende parandamist.

10. Arvestades, et on kahtlusi, kas direktiivi kohaldamisala on laiem kui liikmesriigi õigusaktide oma, otsustas Industrial Tribunal menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas võttes arvesse direktiivi 76/207/EMÜ eesmärki, mis on artikli 1 järgi viia liikmesriikides ellu meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte seoses töö saamisega jne, kujutab transseksuaali vallandamine soovahetusega (*gender reassignment*) seotud põhjusel endast direktiivi rikkumist?

2. Kas direktiivi artikkel 3, mis viitab soolisele diskrimineerimisele, keelab palgatöötaja kohtlemise tema transseksuaalseisuse alusel?”

11. Esiteks tuleb märkida, et direktiivi artikkel 3, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, käsitleb meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamist seoses töö saamisega.

12. Niisugust vallandamist, millega on tegemist põhikohtuasjas, tuleb aga vaadelda lähtudes direktiivi artikli 5 lõikest 1, milles on sätestatud:

„Võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamine töötingimuste, sealhulgas vallandamist reguleerivate tingimuste suhtes tähendab, et meestele ja naistele tagatakse samad tingimused ilma soolise diskrimineerimiseta.”

13. Kaht eelotsuse küsimust, mida peab analüüsima koos, tuleb seega mõista nii, et nendes soovitakse teada, kas võttes arvesse direktiivi eesmärki, on transseksuaali vallandamine tema soovahetusega seotud põhjusel vastuolus direktiivi artikli 5 lõikega 1.

14. Ühendkuningriigi valitsus ja komisjon väidavad, et isiku vallandamine tema transseksuaalseisuse või soovahetusoperatsiooni tõttu ei kujuta endast direktiivi tähenduses soolist diskrimineerimist.

15. Selle järelduse toetuseks väidab Ühendkuningriigi valitsus eelkõige, et eelotsusetaotluse järgi oleks tööandja vallandanud P ka siis, kui P oleks olnud naine ja teinud läbi soovahetusoperatsiooni eesmärgiga saada meheks.

16. Esiteks tuleb märkida, et Euroopa Inimõiguste Kohus on tõdenud, et „transseksuaalide all mõeldakse tavaliselt isikuid, kes kuuludes füüsiliselt ühte sugupoolde, tunnevad ennast kuuluvat teise; nad püüavad sageli saavutada ühtsemat ja vähem kahemõttelist identiteeti, lastes ennast meditsiiniliselt ravida ja endale operatsioone teha, et kohandada oma füüsilised omadused oma psüühikaga. Nõnda opereeritud transseksuaalid moodustavad üsna hästi piiritletud ja määratletava rühma” (17. oktoobri 1986. aasta kohtuotsus Rees, A-seeria, nr 106, punkt 38).

17. Seejärel tuleb meenutada, et „meeste ja naiste” võrdse kohtlemise põhimõtte, millele viidatakse direktiivi pealkirjas, preambulis ja sätetes, tähendab – nagu näitavad eelkõige artikli 2 lõige 1 ja artikli 3 lõige 1 – seda, et „puudub igasugune sooline diskrimineerimine”.

18. Direktiiv on seega ainult ühenduse õiguse ühe aluspõhimõtte – võrdsuse põhimõtte – väljendus kõnesolevas valdkonnas.

19. Nagu kohus on juba korduvalt tõdenud, on õigus soolisele mittediskrimineerimisele üks inimese põhiõigusi, mille järgimist Euroopa Kohus tagab (vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. juuni 1978. aasta otsust kohtuasjas 149/77: *Gabrielle Defrenne vs. Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena*, EKL 1978, lk 1365, punktid 26 ja 27, ning Euroopa Kohtu 20. märtsi 1984. aasta otsust liidetud kohtuasjades 75/82 ja 117/82: *C. Razzouk ja A. Beydoun vs. Euroopa Ühenduste Komisjon*, EKL 1984, lk 1509, punkt 16).

20. Selles olukorras ei saa direktiivi kohaldamisala piirata üksnes diskrimineerimisega selle põhjal, et isik kuulub ühte või teise sugupoolde. Võttes arvesse direktiivi eesmärki ja nende õiguste laadi, mida sellega püütakse kaitsta, kohaldatakse direktiivi ka diskrimineerimise suhtes, mille aluseks on nagu käesoleval juhul asjaomase isiku soovahetus.

21. Nimelt põhineb niisugune diskrimineerimine peamiselt, kui mitte eranditult, asjaomase isiku sool. Nõnda on juhul, kui isik vallandati seepärast, et ta kavatses läbi teha või tegi läbi soovahetuse, teda koheldud ebasoodsalt, võrreldes sellest soost isikutega, kelle hulka teda arvati enne seda operatsiooni.

22. Niisuguse diskrimineerimise sallimine tähendaks eirata selle isiku puhul väärikut ja vabadust, millele tal on õigus ja mida Euroopa Kohus peab kaitsma.

23. Selles olukorras tuleb tema vallandamist pidada direktiivi artikli 5 lõikega 1 vastuolus olevaks. See oleks teisiti ainult siis, kui vallandamine oleks põhjendatud direktiivi artikli 2 lõike 2 järgi. Toimikus ei ole siiski mingit teavet, mis võimaldaks eeldada, et käesoleval juhul oli see põhikohtuasjas nii.

24. Eeltoodust tulenevalt peab Industrial Tribunali esitatud küsimustele vastama, et võttes arvesse direktiivi eesmärki, on transseksuaali vallandamine tema soovahetusega seotud põhjusel vastuolus direktiivi artikli 5 lõikega 1.

Kohtukulud

25. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Ühendkuningriigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Industrial Tribunali, Truro, 11. jaanuari 1994. aasta määrusega esitatud eelotsuse küsimustele, otsustab:

Võttes arvesse nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega) eesmärki, on transseksuaali vallandamine tema soovahetusega seotud põhjusel vastuolus selle direktiivi artikli 5 lõikega 1.

Rodríguez Iglesias

Kakouris

Edward

Puissochet

Hirsch

Mancini

Schockweiler

Kapteyn

Murray

Ragnemalm

Sevón

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 30. aprillil 1996 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias